

יבמות קכ

משה שווערד

1. שערם מצויינים בהלכה

כיון שנשאר גופו שלם, וגם יכול להיות שהוא בתוך ג' ימים, כגון שאין ידוע מתי נהרג תולין שהוא בתוך ג' ימים. והרשב"א והרמ"ה והריטב"א תולקים עליו. ועי' בנמוק"י. ובענין כשיש ספק אם הוא תוך ג' ימים, מדייק הרשב"א מלשון המשנה דקתני, אין מעידין אלא עד שלשה ימים, משמע ברי בודאי, דהא לא קתני כל שעברו עליו ג' ימים אין מעידין, דהיה משמע דבספק מעידין. וכן הרמב"ם (פי"ג הכ"א) שכתב, בד"א כשראוהו בתוך שלשה ימים כו', משמע דבספק לא. ובשו"ע (אה"ע"ז סי' יז סכ"ו) כתב בסתם כמו לשון הרמב"ם, ואח"כ (שם סכ"ח) הביא שיטת הר"ת, וסיים דחלקו עליו האחרונים. והחלקת מחוקק מדייק מלשון המחבר דלא דחאו לגמרי, אלא מצרפין דעתו לשאר הוכחות. ובערוך לנר כתב דדברי הר"ת בספר הישר שנדפס בזמנינו הם אחרת, והרבה קושיות נסתלקו ממנו. ובשו"ת חת"ס (אה"ע"ז ח"א סי' נא, נו) כתב, דלשון התוס' כאן נדפסו בטעות כו', ואמנם חכמי ספרד רשב"א וריטב"א ונמוק"י תפשו עליו כו', וגרס להם כל זה שאלו החכמים לא ראו דברי ר"ת בספר הישר, ואילו ראו שר"ת בעצמו הרגיש בכל קושייתם וישבם לא נחלקו עליו, ור"ת סיים בספר הישר לא מפני קולא של עגונה, אלא מפני שהוא אמיתה של תורה דן הוא, והרשב"ם כתב כן והתיר עגונה למעשה, וכתב דמי שאינו מורה כן הוא חוטא, עיי"ש. ועי' עו"ש (סי' נג) דהיות כי דברי תוס' ורא"ש ומרדכי מגומגמים מאד בהבאת דברי ר"ת, וכל תשו' האחרונים מן אז והלאה גמגמו בו הרבה והאריכו למעניתם, וכולם לא ראו ספר הישר לר"ת שזכינו לו עתה שדבריו מבוארים, אלא שנשתבשו בדפוס בטעות הרבה, וביאר שם באורך דברי ר"ת, ולבסוף כתב, והיות כי הרב המחבר בשו"ע מייתי דברי ר"ת, וסיים דרבו החולקים עליו, והחלקת מחוקק וכל הבאים אחריו כתבו, דכוונת הב"י לעשות ר"ת צירוף לקולות אחרות, אבל לא לסמוך על זה בלבד, ע"כ נחזי אנן לגבב קולות כו', עיי"ש.

דף קכ. משנה אין מעידין אלא על פרצוף פנים כו' אין מעידין אלא עד ג' ימים. פירשו התוס' משום דלאחר ג' ימים משתנה ואינו ניכר, עוד כתבו בשם ר"ת בספר הישר, דאם כל גופו שלם אפי' אין כאן פדחת וחוטם, ניכר ע"י סימני הגוף, ואם לא נחבל פניו יכולים להכירו אפי' אחר כמה ימים, דמכירים אדם מת אפי' לאחר כמה ימים, ואם נחבל בפניו אין מעידים אלא בתוך ג' ימים

2. דף על הדף יבמות דף קכ עמוד א

בגמ': אייתי קירא דבק בבלייתא דבק באפותי' חלף קמיהו ולא בשקרוה. שיטת רבינו תם ידועה כשהגוף והראש מחוברים יחד, מהני אפ' היו פניו נפוחות כל שאינן חבולות, עיין כאן בתוס' ד"ה אין וספר הישר לרבינו תם (סי' צ"ב) באורך.

והקשה בשו"ת חתם סופר (אה"ע"ז ח"א סו"ס נ"ו) דא"כ אדם זה שדבק בצק במצחו אמאי לא הכירו אותו, הא גופו וראשו הי' שלם, ופניו לא היו מושחתים, ומה הועיל מה שמצחו הי' מוסתר.

ותירץ דרבינו תם איירי דוקא במת שנמצא ומעיינים בו להכירו, בזה כל שתמונת גופו שלמה עם ראשו מהני להכירו אף שפניו נפוחים, אבל הכא שאנשי המלך חיפשו אחריו הי' סגי בזה שכסה מצחו שיעבור לפניהם בהעברה בעלמא והם לא יכירוהו ע"ש.

3. קצות החושן סימן רנט

ושיש סימן בגופה. בפרק ב' דמציעא דף כ"ז (ע"א) איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן, מאי נפקא מיניה לאהדורי גט אשה בסימנין. אי אמרת דאורייתא מהדרינן ואי אמרת דרבנן כו' באיסורא לא עבוד רבנן תקנתא כו'. ועלתה בספיקא וכדקאמר בגמ' פרק קמא דמציעא דף י"ח (ע"ב) רב אשי מספקא ליה סימן דאורייתא או דרבנן. וכן הסכמת כל הפוסקים וכמבואר בטור וב"י ושו"ע (אה"ע"ז) סימן י"ז (סעיף כ"ד) שלא להתיר בעדות אשה על ידי סימנין.

פרק אותו ואת בנו דף ע"ט (ע"א) בהא דאמר עייל לי הנך דדמיין להדדי ואמרינן עלה שמע מינה סימנין דאורייתא. וראיתי בשו"ע הקטנים בשם הרב הגאון מוה"ר עזר להוכיח מזה דשני סימנין דאורייתא דהו"ל כמו סימן מובהק והתם שני סימנין היו ע"ש.

אמנם נראה דלא קשה מידי לפי מ"ש הר"ן בחידושו לחולין שם (ע"ב ד"ה סימנין דאורייתא) ז"ל, סימנין דאורייתא פירש רש"י (שם ד"ה וסימנין דאורייתא) דמימנין אבידה קאמר, והקשה הרמב"ן מה ענין זה לזו אפילו כשתמצא לומר סימנין אלו דאורייתא יש לומר שאין מחזירין אבידה בסימנין דלמא מחזא חזא א"נ כסומא בארובה, אלא ודאי סימנין אלו קאמרינן שהן עיקר לסמוך עליהן בענין זה וגמרא גמירי לה, והאי דומיא דאמרינן בפרק אלו טריפות (שם סד, א) גבי סימנין ביצים סימנין לאו דאורייתא עכ"ל. וא"כ התם הגמרא גמירי לה לסמוך בהנך סימנין דדמיין באודני כו' והו"ל כמו סימנין חיה ובהמה וזה ברור.

והנה בזה נראה לפי עניות דעתי הא דבעי לה לאהדורי גט אשה בסימנין ולא קאמר נפקא מינה לעדות אשה במיתת הבעל בסימנין. ולפי מ"ש הרמב"ן י"ל דסבירא ליה דגבי הכרת מת ודאי מהני סימנין מן התורה, אלא דבעי לה לאהדורי גט אשה דיש לומר מחזא חזא או כסומא בארובה, ובעדות אשה דנאמן עד אחד ולא חשיד למשקר, אלא להכרה בסימנין וסימנין ודאי מהני מן התורה.

ולפי זה כיון דבעי לה לאהדורי גט אשה ומשום דגבי גט אין השליח נאמן וכמ"ש הרשב"א (גיטין כז, א ד"ה מצאו) והר"ן (שם, ויג, ב בדפי הרי"ף) דחשו למשקר משום דלא ניתא ליה דליהוי תרעומת הבעל עליה או משום נוגע בשכרו, יש לומר דסימן לא מהני ומשום דמחזא חזא או כסומא בארובה, לזה הוכיחו שם מהא דאמרו אף השמלה היתה בכלל כו' אף כל דבר שיש לו סימנין, והיינו דא"כ באבידה לא מהני סימן משום דמחזא חזי וכסומא בארובה, ומשני סימן כדי נסבה, והדר פשט לה מחמור בסימן אוכף ודחי לה בעדי אוכף. והקשו בזה דאמאי לא משני בסימן מובהק דודאי מהני. ולפי מ"ש יש לומר כיון דבעי

לה לאהדורי גט אשה ולא בעי לה בהכרת מת בסימן, אלמא דסבירא ליה דסימנין דאורייתא, אלא באבדת הגט משום מיחזא חזי כו', א"כ מה לי סימן מובהק או לא כיון דאמרי מיחזא חזי או כסומא בארובה. והדר פשיט לה כתנאי דתניא אין מעדין על השומא, אליעזר בן מהבאי אומר מעדין על השומא, מאי לאו בהא קמפלגי דתנא קמא סבר סימן דרבנן ואליעזר בן מהבאי סבר סימן דאורייתא. היינו דפשיט מתנא קמא דהלכתא כוותיה וכיון דסברי סימן דרבנן אפילו בהכרת מת דהתם לא חשוד למשקר כיון דעד אחד נאמן בעדות אשה ואפ"ה סברי סימן דרבנן, א"כ מכל שכן באבידה דהוי דרבנן ואפילו לא אמרו כסומא בארובה ולא חזי ליה כיון דגוף הסימן דרבנן, ודחי לה דכולי עלמא סימנין דאורייתא והכא בשומא מצויה בבן גילוי קמפלגי, או בסימנין העשוין להשתנות קמפלגי. וא"כ לפי זה אכתי אפשר באבידה לא מהני ומשום (הנך) [הך] טעמא דמשקר וכמ"ש דמחזא חזי כו'. איבעית אימא דכ"ע סימנין דרבנן והכא בשומא סימן מובהק קמפלגי כו', ובוה ודאי שפיר מהני סימן מובהק כיון דלא חשוד למשקר בעדות אשה כמ"ש, ואכתי נפקא מינה באבידת הגט בסימן מובהק דמשום מחזא חזי או כסומא כו' אפילו סימן מובהק לא מהני...

4. אוננים לתורה (פ' וישב)

(לג) כתנת בני חיה רעה
אכלתהו. חז"ל אמרו, אין מעידים (על
האדם שמת), אע"פ שיש סימן בכליו,
דחיישינן לשאלה (יבמות ק"כ), ואיך
החליט יעקב על סמך סימני הכתנת,
שטרף טרף יוסף? וי"ל, שהכתנת פסים
עשה לו אביו לכבוד ולתפארת, ולא היה
משאילה לאחרים, ובכלים, שאינם עשויין
להשאיל, הלא מעידים (שם).